

درون نگاری يك نابغه و داوریش درباره دو کتاب

اندر بالای سخت پدید آید
فضل و بزرگمردی و سالاری
رودکی

پهلوان پنبه‌های یگروزه تاریخ ، هنگامی که در
گذرگاه آب خیز حادثه‌های بزرگ قرار می‌گیرند ، چونان
پر کاهی به بالا کشیده می‌شوند و این بدانان عظمتی ظاهری
و دروغین می‌بخشد .

چون گردباد درمی‌گیرد ، بادکنکها نیز به هوا
می‌روند و اوج می‌گیرند و این عروج از میان قهلی بودن
است .

و چون موج فرو می‌نشیند و گردباد آرام می‌گیرد ،
نندبند تن يك لائی قهرمانان یگروزه دیگر از هم گسسته است .
پهلوان پنبه‌ها بر جاده تاریخ رد پایی از خود به جای نمی‌گذارند .
اما قهرمان راستین هیچگاه بازبجه امواج متلاطم
تاریخ نیست . پولاد وجودش در آتش تند حوادث نمی‌گدازد ،
بل آبدیده‌تر می‌شود .

او ، هنگامی که دیگر نمی‌تواند کشتیش را به آب
حادثات افکند ، حالت صخره‌ای سخت را به خود می‌گیرد
که امواج درپایش می‌شکنند .

به زرفنای دریای درون خویش فرو می‌رود ، و چون
سر برمی‌کشد ، دستهایش از رهاورد سفر هیچگاه خالی نیست .
و این نشانه‌ای است از غناء درون .

ه . و .

از : « یادداشت‌های روزانه در مهاجرت »

۴ آوریل ۱۹۳۵

... چند روزی است که هوا ناگهان تغییر کرده . بسا آنکه باغها غرق
شکوفه است ، از بامداد برف آغاز باریدن کرده ، ولی برفی که به محض نشستن

دوباره آب می‌شود . آسمان خاکستری است . مه از کوهها به سوی دره پبائین می‌خزد . خانه مرطوب است و آدم سردش میشود ...
زندگی گردوی سخت‌شکنی است و انسان هنگامی میتواند بدون تسلیم و رضا و باریشخند کردن بر آن غلبه‌کننده در اندیشه‌ای بزرگ محاط باشد ، اندیشه‌ای که ورای شوربختیهای فردی ، ضعفها ، پیمان شکنیها و وقاحتها قرار دارد .

دیروز رمان مارگریت را به نام «مونس» تمام کردم . او نویسنده‌ای ناتوان است . نثر پیش‌پا افتاده‌اش کوچکترین نشانی هم از مکتب بزرگ رمان نویسی فرانسه ندارد . گرایشهای یکجانبه آن سطحی و انفعالی است . این یکجانبگی زنانه شاید تا حدی با عصر لوئی فیلیپ هماهنگ باشد . ولی در حال حاضر چیزی کپک‌زده تر از آن نیست . عشق توصیف شده در آن انگار تفاله‌گزارش يك کلانتری است .

۵ آوریل

با همه این، در رمان نامبرده بر روابط شخصی و خانوادگی قشرهایی از بورژوازی فرانسه روشنائی افکنده شده که بهیچ وجه از بدترین قماشها نیست . «قهرمان» کتاب سوسیالیست . نویسنده قهرمانش را سرزنش می‌کند که منش وی در برابر زنان مثل رفتار يك بورژوا یا به عبارت بهتر يك برده‌دار است .

در حقیقت هم جدال در نامه «پوپولر» بر سر حق انتخابات برای زنان ثابت می‌کند که در جرگه سوسیالیستها نیز همان روشی درباره زنان حکمفرماست که قانونگزاری و حقوق این سرزمین را مسموم کرده است .
ولی میل با استقلال در کتاب مارگریت چیزی بیشتر از این نیست که به زن هم يك دسته‌چک حساب خصوصی تعلق بگیرد . شاید فقر فرهنگی ما در روسیه شامل وحشیگریهایی باشد که اغلب در سطح مناسبات حیوانی قرار دارد . ولی فرهنگهای کهن بورژوازی پر است از تحجرها ، قساوت‌های متبلور و کینه-توزیهای صیقلی شده و لماب‌داده .

زلزله‌ای بزرگ ، تحولات و کوششهایی عظیم لازم است تا انسان بتواند به عنوان يك شخصیت مستقل برپله بالاتری از تکامل پای بگذارد . هواتفیبری نکرده است . باران مهوعی می‌بارد . باغها پراز شکوفه است . امسال میوه‌ها آسیب سختی خواهند دید .

... سرشت انسان، عمیق و نیروی آن را ذخیره‌های عرفی و اخلاقی وی تعیین می‌کند. انسان هنگامی اعماق وجود خویش را کشف می‌کند که از مسیر عادی زندگی خارج شده باشد، چه او در چنین موقعیتی ناگزیر به ذخیره‌های عرفی و اخلاقی خویش دست می‌برد.

... کتاب «لئون فرایبه» را بنام «لاماترنل» به پایان رسانده‌ام. من هیچگاه موفق به شناختن این نویسنده نشده بودم. در هر حال در این جرأت هست که تاریکترین زاویه‌های پشت پرده تمدن فرانسه، یعنی پاریس را به خوانندگان بنمایاند.

کودکان، به‌ویژه خردسالترینشان، دستخوش بیرحمی و بیوجدانی زندگی می‌گردند. فرایبه خواسته است که تمدن معاصر فرانسه را با دیدگان وحشترده کودکان گرسنه و بیمناک مشاهده کند. کودکانی که خونشان را گناه میراث اجتماعیشان مسموم کرده است. تجسم صحنه‌ها و حالات در وجه هنری آن یکپارچه نیست، اینجا و آنجا از مسیر منحرف می‌شود و گاهگاه سکنه دارد. حتی قهرمان رمان دستخوش مشاهدات ساده لوحانه و آداب‌دانی می‌شود ولی نویسنده رویهم رفته موفق شده است اثری مطلوب در خواننده بگذارد. او چاره‌ای نمی‌یابد، انکار در جستجوی چاره هم نیست. از کتاب، نفس نومییدی برمی‌خیزد. با وجود این، این نومییدی از نسخه پبیچی کم‌بها و خودخواهانه ویکتور مارگریت، در سطح بسیار بالاتری قرار دارد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

یادآوری

متأسفانه چاپ دنباله مقاله با ارزش «چهره استعمار» ترجمه همکار ارجمند ما، خانم دکتر هما ناطق میسر نشد. در همین شماره مقاله‌ای دیگر از ایشان میخوانید، امیدواریم علاقمندان به کتاب نامبرده دسترسی یابند.